

Рекомендації роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах дистанційного навчання

У період карантину та воєнного стану всі діти знаходяться на дистанційній формі навчання адже, попри все – потрібно продовжувати процес здобуття знань і загальний розвиток дітей.

Рекомендації батькам дітей з особливими потребами під час дистанційного навчання. Потрібно враховувати, що зміни в організації життя дитини потребують адаптаційного періоду, який може тривати від декількох тижнів до місяця. Для дітей з особливими освітніми потребами ця адаптація проходить ще складніше. Тому треба розуміти складність ситуації і бути терплячими та обережними до своїх дітей і розуміти, що карантин – це не канікули.

Дотримання режиму дня (чергування інтелектуального навантаження з фізичним): прийом їжі, заняття, ігри, прогулянки, відхід до сну мають відбуватися в один і той час. Розподіляйте навантаження. Не виконуйте все одразу. Інтелектуальні завдання виконуйте у I половині дня, фізичні – у II половині дня.

Вдома слід створити для дитини спокійну обстановку. У кімнаті має бути мінімальна кількість предметів, які можуть відволікати, розсіювати увагу.

Створіть необхідні умови для роботи. У дитини повинен бути свій куточок, під час занять на столі не повинно бути нічого, що б відволікало увагу. Над столом не повинно бути плакатів і фотографій.

Встановити (налагодити) та підтримувати дистанційний зв'язок із спеціалістами та виконувати їхні рекомендації. Старанно, своєчасно виконувати побажання, рекомендації і завдання педагогів. Дотримуватися порад педагогів щодо необхідності вчасного консультування та лікування у лікарів-фахівців.

Слід пам'ятати, що знання краще засвоюються в ігровій формі. Всі уміння та навички закріплюються за принципом «від простого до складного» (якщо дитина вільно виконує завдання, або навичка вже сформована і доведена до автоматизму, тоді ускладнюємо завдання або формуємо нову навичку).

Якщо дитина постійно користується підказками (фізична – рука в руці, жестова, словесна), то можна поступово зменшувати кількість їх використання і надавати дитині більше самостійності в діях. Допомогати дитині, але не виконувати завдання замість неї.

У взаєминах з дитиною не варто допускати «вседозволеності», інакше дитина буде маніпулювати. Чітко визначати і обговорювати з дитиною, що можна, а що не можна робити. Не бійтеся в чомусь відмовити дитині, якщо вважаєте її вимоги надмірними.

У повсякденному спілкуванні з дитиною варто уникати різких заперечень, тому що такі діти часто є імпульсивними і відразу ж відреагують на заборону непослухом або вербальною агресією. В цьому випадку треба говорити з дитиною спокійно і стримано, бажано дати можливість вибору.

Для дітей з особливими освітніми потребами час коригується відповідно до індивідуальних можливостей. Важливо не перевантажувати дитину.

Більше звертайте увагу на сильні сторони дитини – це допоможе сформувати рівновагу зі щойно виявленими проблемами. Здібності є в усіх дітей, їх потрібно лише виявити і розвивати. Будьте готові допомагати дитині, однак, за найменшої можливості, посилюйте її незалежність.

Підбадьоруйте та заохочуйте дитину, щоб виховати у неї самовпевненість. Хваліть завжди за конкретну дію.

Поради, як заохочувати дитину до впевненості та самостійності

– Наголошуйте на позитивному: визначайте, підтримуйте та формуйте сильні сторони своєї дитини. Створюйте ситуації, у яких ці сильні сторони можуть якнайкраще проявлятися. Визнання та похвала утворюють міцне підґрунтя для навчання нових і незнайомих навичок чи виконання завдань. Уникайте порівнянь дитини з іншими дітьми, оскільки це нівелює унікальність кожної людини.

– Надавайте вашій дитині можливість навчитися нового – займатися спортом чи рукоділлям. Дітям потрібно відчувати, що вони щось вміють або знають, як робити.

– Створюйте для своєї дитини ситуації, в яких вона відчуватиме задоволення від допомоги іншим.

– Допомагайте вашій дитині висловлювати власні думки, ідеї, погляди, почуття. Для зразка - висловлюйте перед нею свої думки вголос.

– Слухайте свою дитину. Додавайте кілька слів, щоб підбадьорити, заохотити до спілкування. Коли навички активного слухання моделюються вдома, дитина, ймовірно, повторюватиме їх під час свого спілкування з іншими.

– Заохочуйте дитину ставити запитання.

– Завжди уважно слухайте свою дитину.

Рекомендації педагогам, які працюють з дітьми з особливими освітніми потребами у період дистанційного навчання

Заняття потрібно планувати в тісній взаємодії з асистентом вчителя та батьками.

Асистент вчителя приймає активну участь у підготовці до уроку (виготовлення презентації, дидактичних ігор в PowerPoint, підбір текстів для аудіовикладання, картинок та схем для унаочнення матеріалу).

Провідною концепцією в системі педагогічної реабілітації дітей з комплексними порушеннями є модель «крок за кроком», яка полягає в можливості навчання дитини певним навичкам саме в тому віці й саме в тому обсязі.

Варто створити для роботи спокійну атмосферу, налагодити доброзичливий, партнерський контакт і роботу починати завжди з усмішки.

Пам'ятайте, що час, протягом якого дитина може концентрувати увагу – 5-7 хвилин, в кращому випадку – до 15 хвилин.

Вчитель повинен володіти загальними знаннями про психофізіологічні особливості розвитку конкретної дитини і навчати дитину насамперед тих навичок, які насправді потрібні його учням у повсякденному житті.

Насамперед потрібно усвідомити, що саме дитина вже може, тобто як вона спілкується, як рухається, як пізнає світ, що знає про нього і як ці знання використовує, як проводить свій вільний час, що найбільше любить робити.

Слід пам'ятати, що, коли маєш справу з дітьми з комплексними порушеннями в розвитку, неможливо однозначно окреслити послідовність здобуття ними окремих умінь. Так, жодна з існуючих шкал розвитку не є достатньо вдала, оскільки розвиток таких дітей в окремих сферах не є гармонійним і не відбувається за стандартним зразком.

Дидактичні засоби повинні бути безпечними і естетичними. Вони повинні добиратися відповідно до віку, щоб не інфантилізувати учнів і бути суттєвим елементом формування їх особистості, надавати їм оптимальну кількість різноманітних сенсорних збудників, давати можливість самостійного застосування і здобування досвіду.

Підібрані матеріали мають наближати світ, у якому живе дитина. Добре, якщо це будуть предмети щоденного вжитку, вони повинні бути дібраними старанно й індивідуально, з урахуванням того, чому учень надає перевагу (при підготовці

завдання для дитини під час дистанційного навчання візьміть до уваги її інтереси та захоплення – машини, динозаври, котики тощо).

Засоби також добираємо відповідно до виконання конкретного завдання або проведення певного виду стимуляції.

Найважливіші вказівки при добиранні предметів дає сам учень: важливі його реакції, настрої під час ознайомлення з новою річчю, можливість бути виконавцем, зацікавлення наслідками користування предметом.

У процесі роботи з дитиною педагоги та батьки мають консультуватися з іншими спеціалістами: фізіотерапевтом, логопедом, психологом, іншими педагогами, які вже мають досвід у навчанні учнів з комплексними порушеннями.

Заняття, незалежно від того де вони відбуваються, повинні мати сталий розпорядок дня та графік. Структуризація є одним з найголовніших завдань в роботі з дітьми, які мають комплексні порушення.

Будь-яке завдання повинно викликати позитивні емоції та бажання його виконувати. Варто обов'язково включати в роботу коригування порушень у розвитку емоційно-особистісної сфери (релаксаційні вправи для міміки обличчя, драматизації, читання за ролями).

Якщо дитина має **порушення слуху**, можна використовувати різні програми, які допомагають перекладати інформацію для тих учнів, які використовують мову жестів; завдання, які включають перегляд фільмів/відео із субтитрами; програми, які можуть містити інструкції для батьків. Матеріал для занять має бути в більшій мірі наочним.

Для дітей із **дитячим церебральним паралічем** необхідний розвиток дрібної моторики рук, координації рухів обох рук, сили м'язів (з використанням еспандера, силоміра, розривання паперу, розминання пластиліну, глини тощо) в поєднанні з оздоровленням і лікуванням.

Запропонуйте батькам збирати продукти дитячої діяльності: фото, відео матеріали (якщо у батьків є відповідні ресурси), або певна папка, яку дитина може оформити за своїм бажанням, і в якій будуть зберігатися домашні завдання.

Наприкінці тижня обов'язково підводьте підсумки. Це дасть вам змогу оцінити виконання завдань, простежити динаміку розвитку, вірно спланувати подальшу роботу.

Перелік інтернет-ресурсів, які можуть стати в нагоді батькам і педагогам в організації роботи з дітьми з комплексними порушеннями розвитку в період карантину:

1. [«Вема Кідс»](#) – постачальник кращих рішень і технологій для розвитку дітей, а також для реабілітації та адаптації дітей з фізичними та психологічними відхиленнями.

2. [11 добрих мультиків для дітей та дорослих, які варто переглянути під час карантину.](#)

3. [30 простих способів зайняти дітей на карантині.](#)

4. [Вебінар «Робота з дітьми, що мають синдром Дауна: цікаво про важливе».](#)

5. Вебінар сайту «На урок» [«\(Не\) страшна інклюзія: особливості роботи з дітьми з особливими освітніми потребами».](#)

6. [Дитячий канал «Ладоньки-Ладоньки» – мультфільми українською мовою для дітей.](#)

7. [Ефективна взаємодія вчителя і асистента - складова успіху роботи в інклюзивному класі.](#)

8. [Ігри та завдання для формування мовленнєвої компетентності НУШ.](#)
9. [Карантин з користю: сім онлайн-курсів для саморозвитку.](#)
10. [Компетентності вчителя для реалізації інклюзивного навчання. Онлайн-курс для вчителів.](#)
11. [Немовленнєва дитина в інклюзивному просторі.](#)
12. [Онлайн-курси EdEra – студія онлайн-освіти.](#)
13. [Освітній онлайн-курс для вчителів початкових інклюзивних класів.](#)
14. [Педагогічні підходи в роботі з дітьми, які мають аутичні розлади.](#)
15. [Підтримка дітей з особливими освітніми потребами: практичні поради.](#)
16. [Підтримка навчання та процесу викладання за допомогою інтерактивних модулів.](#)
17. [Побудова освітнього процесу командою супроводу дитини із ООП у закладі освіти з інклюзивною формою навчання.](#)
18. [Розвивальні логопедичні мультики. Професії.](#)
19. [Розвиток імпресивного мовлення у дітей з інтелектуальними порушеннями.](#)
20. [Сайт Нової української школи \(НУШ\)](#) – розміщуються запитання-відповіді щодо організації інклюзивного навчання.
21. [Співпраця фахівців та батьків дитини із особливими освітніми потребами: основні засади ефективної роботи.](#)
22. [Створюємо інклюзивний простір. Консолідоване постачання. Готові рішення для НУШ, НОП та ІРЦ.](#)
23. [Успішна освіта для дітей з розладами аутистичного спектра. Онлайн-курс для вчителів.](#)
24. [Як говорять тварини. Розвивальні мультики для дітей українською мовою.](#)
25. [Як організувати індивідуальне навчання для дитини. роз'яснення МОН України.](#)

Додатки для створення безбар'єрного освітнього середовища:

TalkBack – додаток для людей з вадами зору;

ISEE – додаток для людей з вадами зору;

BeWarned – додаток для людей з вадами слуху

Програми для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами
мультимедійного видавництва «Розумники»

У період карантину батьки та педагогічні працівники можуть звернутися за допомогою до найближчого інклюзивно-ресурсного центру (контакти центрів, як правило, оприлюднені у доступний спосіб – контактні телефони, електронні пошти, покликання на сайт ІРЦ, оголошення, розміщені при вході в приміщення ІРЦ, на сайтах відділу освіти та ІРЦ, повідомлення в ЗМІ тощо):

1. Фахівці центру працюють з дітьми та батьками згідно із графіком роботи. Батьки можуть звертатися до фахівців у робочий час для отримання порад і рекомендацій.

2. Фахівці центру проводять дистанційні заняття та консультації за допомогою електронних технічних засобів (у відеорежимі за допомогою Viber, Skype, Zoom, а також у телефонному режимі, з допомогою електронної пошти тощо), зручних для отримувачів послуг.

3. Фахівці ІРЦ за потреби надають консультації педагогічним працівникам, які працюють дистанційно з дітьми з ООП.

Під час карантину батьки чи законні представники дитини можуть подати заяву на проходження комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини у

режимі онлайн. Для цього їм необхідно зареєструватися на **Порталі ІРЦ**.

Алгоритм реєстрації на порталі:

1. В пошуковій системі Google введіть Ircenter.
2. Виберіть розділ Реєстрація під Порталом ІРЦ <https://ircenter.gov.ua/>.
3. Виберіть рядок “Зареєструватись”. “Реєстрація для батьків” - “Email” або “За формою”.
4. Заповніть реєстраційні поля (рядки виділені жирним шрифтом є обов'язковими для заповнення).
5. Поставте галочку у рядку “Згода на обробку персональних даних” та “Підтвердження згоди з правилами реєстрації”.
6. Після заповнення натисніть “Реєстрація”.
7. Після реєстрації Вам на вказану електронну пошту надійде повідомлення з паролем від Вашого кабінету.

Дистанційне навчання дає великий простір для творчості вчителя. Активна робота з електронними засобами інформації дозволяє вчителю крокувати в ногу з часом, удосконалювати свою педагогічну майстерність.

Створення електронних ресурсів, програмного матеріалу для проведення занять за технологією дистанційного навчання позитивно впливає на процес навчання дітей з особливими освітніми потребами.

З метою неперервності освітнього процесу рекомендуємо організувати дистанційне навчання учнів з особливими освітніми потребами.

Рекомендації щодо здійснення дистанційного процесу навчання учнів з особливими освітніми потребами на період дистанційного навчання:

- підготовлений учителем навчальний матеріал розміщується в мережі Інтернет, попередньо домовившись з учнями та їх батьками про місце їх розташування (найзручніше використовувати хмарні технології – розмістити завдання на Google Диску та відкривши доступ до конкретних завдань для конкретної дитини);
- виклад матеріалу здійснюється відповідно до державного стандарту, освітнього рівня здобувачів освіти, а також враховуючи індивідуальні особливості, можливості та потреби учня;
- на початку запропонованого матеріалу вчитель зазначає мету заняття, очікувані результати;
- при підборі навчального матеріалу використовуються веб-ресурси, відеоролики, мультимедіа, онлайн-тестування, анімація, власні авторські матеріали тощо. Рекомендуємо скористатися матеріалами, розміщеними на сторінці Ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти КНЗ КОР «КОПОПК» за покликанням <https://goo.su/1D07>;
- матеріал викладається в яскравій формі, що позитивно впливає на мотивацію навчання;
- разом із навчально-пізнавальними готуються завдання практичного спрямування та завдання на перевірку знань;
- не залишаються без уваги вчителя й здоров'язбережувальні вправи, які рекомендується виконувати учню під час роботи вдома над темою уроку;
- учень виконує завдання у зручний для нього час. Він самостійно працює над теоретичними питаннями та практичними завданнями, питаннями на рефлексію. Має можливість перевірити отримані знання через систему тестових завдань, оцінити свою роботу з теми уроку та радіти успіху відкриття нового;
- учитель слідує за виконанням завдань учнем, вносить корективи, надає консультації, знаходить нові форми дистанційного викладу навчального матеріалу;

– учитель повинен швидко відповідати на листи та повідомлення про виконання учнем завдань; хвалити за оперативність своїх учнів; встановлювати графік спілкування в режимі on-line і чітко його дотримуватися; створювати атмосферу психологічного комфорту, сприятливий настрій, емоційне піднесення.

Рекомендації щодо умов організації дистанційного навчання дітей з порушеннями слуху:

мотивувати дитину до навчальної діяльності за допомогою ситуації успіху, з опорою на досвід та інтереси дитини;

надавати роз'яснення абстрактним поняттями, пов'язувати їх з досвідом дитини та інше;

заохочувати незалежність та самостійність дитини;

зважати на миттєвість сприймання значно меншої кількості інформації, порівняно з однолітками без порушень слуху (як на слуховій, так і на зоровій основі);

чергувати навантаження на слуховий та зоровий аналізатор для зменшення втомлюваності й відволікання;

надавати час для закінчення однієї навчальної дії й переходу до іншої;

надавати час для запам'ятовування та уточнення навчального матеріалу;

використовувати наочність, зокрема фільми та відео із субтитрами;

використовувати покрокові або візуальні інструкції на підкріплення усного мовлення;

адаптувати/модифікувати процес та результат діяльності відповідно до освітніх потреб дитини;

використовувати альбоми та таблиці для розвитку мовлення, картки з ілюстраціями словесною та жестовою мовами, дидактичні ігри (малюнки для складання задач, набір текстів тощо).

Рекомендації щодо умов організації дистанційного навчання дітей з порушеннями мовлення

Важлива особливість розвитку мовлення дитини полягає у тому, що вона є складовою когнітивної сфери. Саме тому важливо приділяти увагу формуванню умінь дитини сприймати, зосереджувати увагу, запам'ятовувати і контролювати себе:

уважно проаналізувати інструкцію до завдання на предмет наявності складних для сприймання слів (як з точки зору розуміння їх значення, так і з точки зору звукової структури слів, оскільки довгі слова з декількома збігами приголосних є складними для сприймання) і вдосконалити її так, щоб дитина зрозуміла;

перевірити доступність змісту завдання з огляду на особливості мовлення дитини: наприклад, дитина ще не готова вставити певні слова, які містять «проблемні» звуки у передбачені завданням місця з опорою лише на власні уявлення, тоді завдання вчителя полягає у тому, щоб забезпечити необхідну опору у вигляді надрукованих слів або картинок, які відповідають потрібним для успішного виконання завдання словам);

визначити прийнятний для дитини обсяг завдання, обрати правильний темп його виконання (наприклад, дати змогу витратити стільки часу, скільки необхідно для правильного виконання завдання):

передбачити необхідні «опори» (картинки, додатковий друкований матеріал, алгоритм виконання завдань, (прямі, опосередковані, навідні запитання);

скорочувати текст для читання; використовувати простіший або альтернативний текст, адаптовані навчальні тексти надруковані великим шрифтом;

навчальні завдання мають бути короткими, зрозумілими за змістом.

Рекомендації щодо умов організації дистанційного навчання дітей з порушеннями опорно-рухового апарату

Під час організації навчальної діяльності дітей з порушеннями опорно-рухового апарату важливого значення має створення таких умов, які б дали змогу опановувати знання з опорою на збережені функції організму дитини:

модифікація змісту навчальних завдань до особливих освітніх потреб дитини, що полягає у зменшенні обсягу та спрощенні характеру матеріалу, спрощенні складного матеріалу;

використання наочності у процесі навчання. Наочність має бути конкретною, без абстрактних зображень і деталей, що відволікають від сприймання об'єктів;

повторюваність у навчанні; доцільно використовувати варіативність засобів та методів повторення для запам'ятовування матеріалу;

позитивне оцінювання навіть найменших успіхів дитини;

чіткий виклад та уточнення навчального завдання, використовувати розвиваючі ігри тощо;

заохочення дитини до опису, уточнення виконання нового завдання;

вибору (з боку батьків та дитини) і рекомендації (з боку педагогів) найзручнішого засобу для фіксації навчальної інформації (наприклад, аркуші у клітинку краще використати навіть на уроках української мови);

передбачення оптимального навантаження письмовими роботами з урахуванням порушень загальної та дрібної моторики пальців рук;

передбачення варіативності письмових робіт – не лише самостійне письмо, а й роздаткові картки з друкованою основою;

збільшення часу на виконання письмових завдань.

У разі порушень зорово-просторової координації варто використовувати такі прийоми:

спеціально вказати (різні позначення) рядок і місце, де потрібно починати писати, малювати;

позначати відстань між рядками чи частинами завдання;

під час виконання арифметичних дій у стовпчик можна розфарбувати клітинки олівцем, наприклад, сотні – зеленим, десятки – синім, одиниці – червоним;

використовувати перфокарти;

під час читання використовувати спеціальні закладки з прорізами для фіксування слова, словосполучення чи речення.

Загальні рекомендації щодо розвитку когнітивної сфери:

Навчальні завдання спрямовані на розвиток всіх видів сприймання, особливо зорового та слухового, на базі яких розвиваються вищі психічні функції;

під час навчання необхідно розвивати працездатність, вміння зосереджувати увагу та цілеспрямовано працювати: ставити перед собою мету, усвідомлювати способи її досягнення, адекватно оцінювати результати;

доцільно розвивати навчальну мотивацію, бажання вчитися, віру дитини у власні можливості;

розвивати пізнавальну діяльність. Спеціально вчити розрізняти та називати колір, форму, розмір предметів, їх розташування у просторі, застосовувати ці знання практично; виділяти та пояснювати просторові відношення між предметами, використовувати це у практичній діяльності;

формувати вміння орієнтуватися в сторонах предметів, які знаходяться перед дитиною – визначати орієнтири на аркуші паперу, в альбомі; вміти знаходити верх і низ, правий і лівий бік тощо. Розуміння просторових відношень впливає і на мовленнєвий розвиток дитини;

формувати вміння працювати за інструкцією, послідовно виконувати завдання. Таку роботу можна проводити під час конструювання, малювання, ліплення. Виготовлення навіть простих фігурок з пластиліну чи глини потребує узгоджених рухів і актів сприймання, аналізу зразка за різними ознаками та відтворення цих ознак у виробі. Крім того, робота з пластичним матеріалом розвиває дрібні рухи кисті руки, що позитивно впливає і на мовленнєву функцію.

Загальні рекомендації щодо навчальної діяльності:

з метою запобігання втомлюваності дитини під час освітнього процесу слід змінювати види діяльності, використовувати у процесі викладу матеріалу цікаві факти, приклади, організовувати фізкультхвилинки;

акцентувати увагу на розвиток спостережливості, формуванні навичок і вмінь самостійно оволодівати знаннями та користуватись ними;

виявляти прогалини у знаннях з метою їх поступового заповнення, аби не допустити посилення відставання від інших учнів;

стимулювати активність під час занять, підтримувати навіть незначні успіхи;

враховувати труднощі запам'ятовування. У процесі виконання практичних завдань додатково пояснювати навчальний матеріал, надавати можливість виконувати завдання у повільнішому темпі,

ставити додаткові запитання з метою глибшого розкриття змісту завдання, наводити вже відомі дітям приклади;

використовувати поетапну інструкцію, додавати письмові інструкції до завдання, формувати вміння планувати свою діяльність, словесно звітувати, поступово підвищувати темп роботи дитини;

адаптувати завдання з урахуванням особливих освітніх потреб дитини. Як правило, для надання психолого-педагогічної допомоги дітям з ЗПР використовується набір дидактичних ігор з розвитку логіки та творчості, розвиваючі конструктори, різні пірамідки, спеціальні підручники та інтерактивні комп'ютерні програми.